

УДК 371.134+796(07)

Руслан Маслюк

БАГАТОРІВНЕВА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

У статті розглянуто багаторівневу підготовку майбутніх учителів фізичного виховання як наукову проблему. Автором проаналізовано головні принципи, на яких ґрунтується сучасна державна політика України в галузі фізичної культури і спорту, – безперервність і наступність фізичного виховання різних вікових груп учнівської молоді на всіх рівнях освіти. Висвітлено особливості професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання ОКР «молодший спеціаліст» і ОКР «бакалавр» в умовах навчального комплексу.

Ключові слова: багаторівнева підготовка, фізичне виховання, тенденція, неперервна педагогічна освіта, самореалізація, проектування, інтеграція.

Багаторівнева система вищої освіти України зумовлена процесами глобалізації в сучасному світі, які створюють єдиний освітній простір зі спільними початковими цілями, змістом і результатами навчання. Багаторівневу освіту варто розуміти як «освіту крізь усе життя», що зумовлює перегляд. Ефективність функціонування такої системи досягається за рахунок координації та взаємодії навчальних планів і програм, що дозволить підвищити рівень фундаментальної, загальнокультурної, гуманітарної та соціально-економічної підготовки.

Сучасний стан розвитку багаторівневої освіти в Україні досліджували В. В. Горова, Н. В. Денисова, Г. В. Лагунова, Л. П. Суценко, які підкреслюють, що концептуальні засади професійної підготовки базуються на неперервності й наступності освітнього процесу та освітньо-професійних програм. Система багаторівневої педагогічної освіти розглядається вченими «як система взаємозалежних елементів, що має внутрішню цілісність, виходить із моделі майбутньої діяльності фахівця у сфері освіти, забезпечує його неперервний загальнокультурний і професійно-особистісний розвиток і є, у свою чергу, елементом більш широкої системи – неперервної педагогічної освіти» [1]. О. М. Новиков підкреслює, що при реалізації неперервної професійної освіти пріоритетним має бути насамперед її змістовий аспект, – як система освітніх процесів (освітніх програм), а потім уже забезпечення цих процесів необхідними організаційними структурами професійної освіти. Проте залишається малодослідженим сучасний стан багаторівневої професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Мета статті – проаналізувати багаторівневу підготовку майбутніх учителів фізичного виховання як наукову проблему.

Переорієнтувати процес фізичного виховання та освіти населення на нові соціальні цілі, надати цьому процесу загальногуманістичну і загальнокультурну спрямованість, забезпечити умови для формування нового образу фізичної культури суспільства зможуть лише фахівці нового покоління. Підготовка такого фахівця – процес складний, багатогранний і тривалий; можливий лише за умови неперервної багаторівневої освіти.

Концептуальні положення та тенденції розвитку сучасної багаторівневої освіти в Україні базуються на Конституції України (1996), законах України «Про освіту» (2006), «Про вищу освіту» (2004), Галузевій концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), державних освітніх стандартах, нормативних документах МОН України.

Відповідно до Галузевої концепції розвитку мета неперервної педагогічної освіти – забезпечити різнорівневу й багатопрофільну підготовку кваліфікованих фахівців, конкурентних на ринку праці, компетентних, відповідальних, таких, що вільно володіють своєю професією та орієнтуються в суміжних галузях діяльності, здатних до постійного професійного зростання та самореалізації.

Проблеми, пов'язані з реалізацією багаторівневої системи освіти, досліджували такі українські та російські вчені, як А. О. Васильєв, О. М. Галус, О. В. Глузман, С. Ф. Забелін, М. Г. Колодезникова, В. І. Луговий, В. К. Майборода, Л. Н. Орлова, Ю. В. Сухарніков.

Так, В. І. Луговий зазначає, що освіта в Україні ґрунтується на засадах гуманізму, демократії, національної свідомості, взаємоповаги між націями й народностями. Її основними принципамиє:

- доступність для кожного громадянина всіх форм освітніх послуг, що надаються державою;
- рівність умов кожної людини для повної реалізації її здібностей, таланту, всебічного розвитку;
- гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей;
- органічний зв'язок зі світовою та національною історією, культурою, традиціями;
- незалежність освіти від політичних партій, громадських і релігійних організацій;
- гнучкість і прогнозованість системи освіти;
- безперервність і різноманітність освіти [5].

Серед проблем реалізації багаторівневої професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури М. Г. Колодезникова виділяє: повільне оновлення методичного арсеналу; впровадження у навчальний процес інноваційних технологій викладання; відставання теоретичного і

світоглядного оновлення змісту освіти; відсутність правових механізмів, які регулюють взаємодію освітніх установ різного рівня, що призводить до дублювання спеціальностей, труднощів при здійсненні управлінських функцій [4, с. 147].

Незважаючи на численні дослідження, проблема підготовки фахівців за напрямом підготовки «Фізичне виховання» в системі багаторівневої освіти залишається актуальною і малорозробленою. Пріоритетними напрямами в підготовці сучасного вчителя фізичного виховання є:

- створення цілісної багаторівневої системи підготовки вчителя фізичного виховання, заснованої на нових ідеях сучасної освіти, що розвивається в контексті вимог Болонської угоди;

- проектування нової моделі освітнього стандарту та освітньої програми молодшого спеціаліста і бакалавра напряму підготовки «Фізичне виховання» на основі компетентнісного підходу, який закладає сучасні вимоги до вчителя фізичного виховання;

- розробка компетенцій вчителя фізичного виховання, що містять мовний, професійний, комунікативно-інформаційний модулі, які відповідають сучасним типам шкіл і запитам учнів на освіту;

- інтеграція в підготовку молодших спеціалістів і бакалаврів за напрямом «Фізичне виховання» сучасних технологій: інформаційних, телекомунікативних, мовних, проєктивних, психолого-педагогічного супроводу тощо;

- моделювання безперервної педагогічної практики як середовища самостійної діяльності студента та трансферу сучасного педагогічного знання в освітній простір педагогічного коледжу та педагогічного університету;

- виховання толерантної особистості вчителя фізичного виховання, надання можливості кожному студенту в процесі професійної підготовки набутти досвіду толерантної взаємодії та поваги до гідності учнів [3].

Одним із головних принципів, на якому ґрунтується сучасна державна політика України в галузі фізичної культури і спорту, є безперервність і наступність фізичного виховання різних вікових груп учнівської молоді на всіх рівнях освіти. Безперервність і наступність фізичного виховання учнівської молоді в системі освіти забезпечуються: законодавчою нормативно-правовою базою у сфері фізичної культури, спорту та освіти; навчальними програмами різних рівнів освіти з фізичної культури; систематичним використанням засобів фізичної культури у режимі навчального і позанавчального часу; поєднанням різних форм занять фізичними вправами, спортом і туризмом протягом навчального тижня; системою гігієнічного навчання і виховання, формування навичок здорового способу життя; контролем за динамікою фізичної підготовленості учнів та студентів; взаємодією державних і громадських спортивних організацій.

Безперервну освіту з фізичного виховання А. В. Стафєєва, Ю. Ф. Хорькова розглядають у двох площинах:

1. Безперервне формування фізично культурної особистості (а не просто тілесно здорової людини, тобто повністю фізкультурно-грамотної людини).

2. Безперервна професійна фізкультурна освіта, якою забезпечується підготовка фахівця, здатного здійснювати на всіх рівнях – від проекту, програми до їх реалізації – педагогічно організовану безперервну освіту різних соціально-демографічних груп і створювати умови для фізкультурної самоосвіти. Взаємозв'язок і взаємозалежність цих двох аспектів одного явища безсумнівна [6].

У сучасний період вища фізкультурна освіта здійснюється ступенево – молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр. Для нашого дослідження важливою є професійна підготовка майбутніх учителів фізичного виховання ОКР «молодший спеціаліст» і ОКР «бакалавр» в умовах навчального комплексу. Досвід реалізації багаторівневої системи у вищих навчальних закладах України, нормативні документи, вимоги до випускника на кожному освітньому рівні, освітньо-професійні програми дозволяють здійснювати підготовку фахівців певного виду діяльності високим рівнем кваліфікації кожного ступеня.

На освітньо-кваліфікаційному рівні «молодший спеціаліст» акцент робиться на фундаментальній загальнонауковій освіті класичного типу; обов'язковій науково-дослідній роботі, обов'язковій практичній діяльності. Здобувши ОКР «молодший спеціаліст», студент може продовжувати навчання чи отримати диплом про неповну вищу фізкультурну освіту.

Навчальна діяльність ОКР «бакалавр» спрямовується на поглиблення загальноосвітньої освіти, формування фундаментальних та професійно-орієнтованих знань і вмінь для вирішення типових професійних завдань.

У процесі багаторівневої підготовки майбутніх учителів фізичного виховання істотну роль відіграє міждисциплінарний підхід до освіти, що сприяє формуванню системних та узагальнених фундаментальних знань, необхідних для подальшого професійного розвитку та самовдосконалення. Характерною особливістю рівня «педагогічний коледж» є те, що на цьому етапі є потенційні можливості та ресурси для успішного формування у студентів професійно значущих особистісних якостей.

Найбільш ефективною умовою розвитку творчих здібностей є науково-дослідна робота, яка потребує науково-обґрунтованої стратегії, методики організації пошуково-дослідницької роботи студентів в освітніх комплексах. У цьому бачимо перспективи і ресурси формування високої професійної готовності випускників в єдиному педагогічному просторі «школа – коледж – ВНЗ».

Проблема багатоступеневої професійної підготовки майбутніх

фахівців фізичного виховання в Україні є малодослідженою. У сучасний період вища фізкультурна освіта здійснюється ступенево – молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр. На освітньо-кваліфікаційному рівні «молодший спеціаліст» акцент робиться на фундаментальній загальнонауковій освіті класичного типу; обов'язковій науково-дослідній роботі, обов'язковій практичній діяльності. Навчальна діяльність ОКР «бакалавр» спрямовується на поглиблення загальноосвітньої освіти, формування фундаментальних та професійно-орієнтованих знань і вмінь для вирішення типових професійних завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua>
2. Гороя В. В. Теоретические основы подготовки специалиста в условиях многоуровневого высшего педагогического образования : автореф. дис. на соиск. ученой степени д-ра пед. наук / В. В. Гороя. – СПб : СПбГУ, 1995. – 44 с.
3. Киргуева Ф. Х. Многоуровневое образование в системе подготовки учителя / Ф. Х. Киргуева // Человек и образование. – № 4(17). – 2008. – С. 49–53.
4. Колодезникова М. Г. Современные подходы к созданию многоуровневой системы подготовки кадров по физической культуре и спорту в условиях региона / М. Г. Колодезникова, С. И. Колодезникова, К. С. Колодезников // Вектор науки ТГУ. – 2011. – № 4(7). – С. 146–147.
5. Луговий В. І. Педагогічна освіта в Україні: структура, функціонування, тенденції розвитку / В. І. Луговий ; за заг. ред. акад. О. Г. Мороза. – К. : МАУП, 1994. – 196 с.
6. Стафеева А. В. Проблемы и перспективы развития системы непрерывного физкультурного образования в Забайкальском крае [Електронний ресурс] / А. В. Стафеева, Ю. Ф. Хохрякова. – Режим доступу : <http://www.ini21.ru/arhiv/3-10/1066.php>